evropský sociální fond v ČR
EVROPSKÁ UNIE
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY
OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

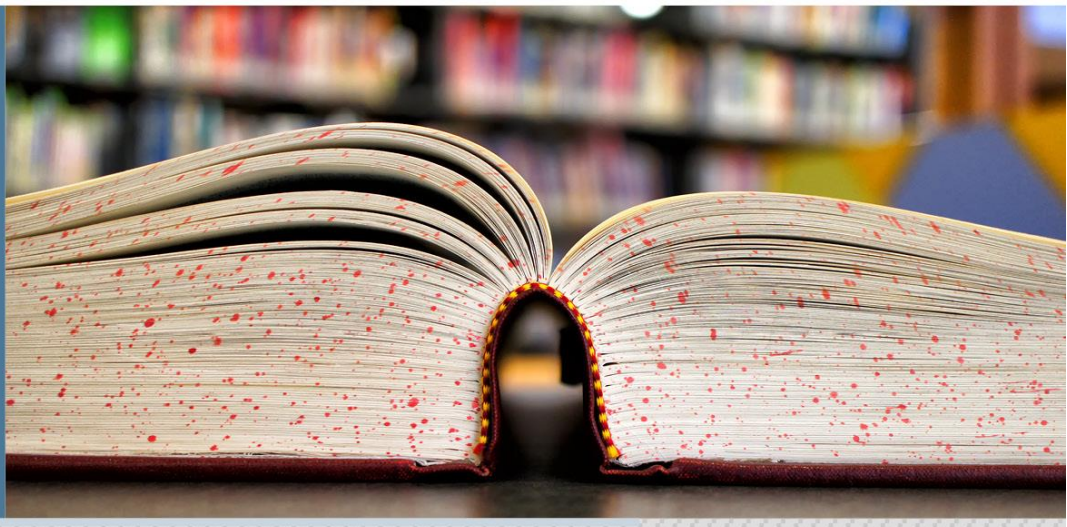

ROZVOJ ČTENÁŘSKÝCH DOVEDNOSTÍ POTŘEBNÝCH V PRAXI A PŘI STUDIU VYSOKÝCH ŠKOL

Publikace pro skupinu oborů 72 Publicistika, knihovnictví a informatika

pospolu

ROZVOJ ČTENÁŘSKÝCH DOVEDNOSTÍ POTŘEBNÝCH V PRAXI A PŘI STUDIU VYSOKÝCH ŠKOL

Publikace pro skupinu oborů 72 Publicistika, knihovnictví a informatika

Tato publikace byla vytvořena a vydána v projektu POSPOLU – Podpora spolupráce škol a firem, který je realizován v rámci Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost. Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Více informací o projektu najdete na www.projektpospolu.cz

Autorský kolektiv: PhDr. Karel Starý, Ph.D. (Čtenářství, čtenářská gramotnost, čtenářské dovednosti) – PhDr. Pavla Brožová (pracovní listy)

Oponentura: Prof. PhDr. Petr A. Bílek, CSc., Mgr. Josef Soukal

Editor: Mgr. František Brož

Návrh obálky: Michaela Houdková

Redakce: Lucie Šnajdrová

Vydal Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků

Weilova 1271/6, Praha 10, 102 00

Praha 2014

ISBN 978-80-7481-089-3

OBSAH

Předmluva 4

Čtenářství, čtenářská gramotnost, čtenářské dovednosti 6

Základní pojmy 6

Mezinárodní výzkumy čtenářské gramotnosti 7

Výsledky mezinárodních výzkumů v ČR 12

Závěr 16

Použitá literatura 16

PŘEDMLUVA

Východiskem pro zpracování publikace je teze, že „osvojení si schopnosti dobře číst je v podstatě základním požadavkem pro sociální a hospodářské nároky společnosti 21. století“[1]. Z tohoto úhlu pohledu se výuka vedoucí k osvojení čtenářských dovedností stává jedním z primárních cílů a zároveň prostředků vyučovacího procesu, a to bez ohledu na typ navštěvované školy. Nedostačující úroveň čtenářských dovedností má za následek omezené životní příležitosti. Dovednost porozumění různým formám psaného jazyka, jeho používání a přemýšlení o něm je nedílnou složkou funkční gramotnosti, tedy samotného základu potřebného k tomu, aby jedinec obstál v životě současné společnosti.

Publikace Rozvoj čtenářských dovedností potřebných v praxi a při studiu vysokých škol, určená pro žáky skupiny oborů 72 Publicistika, knihovnictví a informatika, je příspěvkem k řešení uvedené problematiky. Přináší učitelům inspiraci k využití odborného směřování žáků při výuce čtenářských dovedností. Publikace je tvořena dvěma částmi. Úvodní text je věnován čtenářství a čtenářské gramotnosti a jejich základním pojmům a aspektům, připojeny jsou informace o mezinárodních výzkumech v této oblasti.

Druhá část obsahuje 20 pracovních listů, jejichž koncepce je založena na propojení rozvoje čtenářských dovedností žáků a dovedností odborných, protože příprava žáků škol skupiny oborů 72 je směřována ke knihovnictví a archivnictví, tedy oborů, kde je dovednost číst při výkonu povolání dovedností klíčovou. S jistou mírou zjednodušení by bylo možné říci, že zatímco u ostatních skupin oborů jsou čtenářské dovednosti dovedností obecnou, pro knihovníky a archiváře jsou i dovedností odbornou. Práce s informacemi bude pro žáky těchto oborů každodenní rutinou. Jednotlivé pracovní listy tematicky vycházejí z textů charakteristických pro knihovnictví a archivnictví. To znamená, že žáci mohou pracovat s texty tematicky jim blízkými, zároveň jsou tematika, obtížnost a formální stránka textů voleny tak, aby každý žák dané skupiny oborů mohl pracovat se všemi pracovními listy obsaženými v publikaci. Variabilita pracovních listů umožňuje jejich využití i „za hranicemi“ informatických a knihovnických oborů.

1 Výuka čtení v Evropě: souvislosti, politiky a praxe. Vydáno Výkonnou agenturou pro vzdělávání, kulturu a audiovizuální oblasti, EACEA P9 Eurydice, 2011.

Pracovní listy jsou zamýšleny především jako výukový materiál, i proto v nich není uvedeno řešení. U otevřených úloh, které v pracovních listech převažují, je často nemožné postihnout správné odpovědi v celé jejich šíři a úplnosti. Ve výuce čtenářských dovedností má minimálně stejný význam jako správné vyřešení úlohy i hledání cest a postupů, jak se ke správnému řešení dobrat. V tomto procesu sehrává základní roli vyučující, žádný klíč správných odpovědí ho nahradit nemůže.

Pracovní listy v publikaci jsou metodickou pomůckou vhodnou k osvojování i procvičování základních čtenářských dovedností potřebných k efektivnímu uplatnění absolventů středních škol skupiny oborů 72 v praktickém pracovním životě i při dalším studiu. Jestliže obecně tvrdíme, že čtenářské dovednosti jsou nezbytným předpokladem k výkonu prakticky každé profese, pak u knihovníků a archivářů to platí dvojnásob. Ačkoli – v 21. století je schopnost číst a porozumět čtenému podmínkou uplatnění v každém oboru. V tomto může být publikace užitečná i žákům jiných studijních oborů.

František Brož

ČTENÁŘSTVÍ, ČTENÁŘSKÁ GRAMOTNOST, ČTENÁŘSKÉ DOVEDNOSTI

ZÁKLADNÍ POJMY

Píšeme-li o čtenářských dovednostech, dotýkáme se tématu nesnadno uchopitelného. Pro správné porozumění cítíme potřebu nejprve vysvětlit, jak chápeme základní pojmy související se čtením. Mezi ně patří především výrazy *text, čtenářská gramotnost* a *čtenářství.* Stručně řečeno, jestliže *text* chápeme jako obecný pojem pro to, co je čteno, pak *čtenářskou gramotnost* chápeme jako komplexní pojem pro schopnosti a dovednosti s *texty* pracovat. *Čtenářství* pak vyjadřuje subjektivní aktivitu jedinců, vyhledávání příležitostí ke čtení a čtení pro potěšení.

TEXT

Když se řekne *text*, jako první asi každému naskočí představa změti písmen na papíře. Role papíru jako hlavního „nosiče“ textů je v současnosti postupně oslabována ve prospěch digitálních textů umístěných na obrazovkách počítačů, čteček, tabletů, mobilních telefonů a dalších technických zařízení. Existuje však i mnohem širší pojetí *textu*, které zahrnuje jiné grafické znaky než písmena. *Textem* v tomto širokém pojetí může být například projekt stavby, jízdní řád nebo návod k sestavení nějakého nástroje nebo k použití přístroje. Z hlediska oborů knihovnictví, publicistika a informatika se zaměříme na texty, které kombinují písmo s grafickými prvky. V mezinárodních výzkumech *čtenářské gramotnosti* se takové texty označují jako *nesouvislé*; jejich cílem je čtenářům přinášet nějaké informace nebo působit na jejich přesvědčení či emoce.

ČTENÁŘSKÁ GRAMOTNOST

Tím jsme se dostali k dalšímu pojmu, kterým je *čtenářská gramotnost.* Jedná se o pojem, který se k nám dostal ze zahraničí. Ne, že by pojem *gramotnost* v českém slovníku nebyl, ale byl spojován v podstatě jen s dovedností číst psaný text a byl používán hlavně jako protiklad k pojmu *negramotnost.* Rabušicová (2002) zevrubně popisuje změny v používání tohoto termínu v českém prostředí a vysvětluje, jak po otevření se naší společnosti demokratickému světu na začátku 90. let minulého století připutoval k nám z angličtiny pojem *literacy* překládaný jako *funkční gramotnost*, který umožňuje

hovořit o gramotnosti nejen u čtení, ale také v matematice nebo přírodovědě (Doležalová, 2005). V současnosti se také běžně mluví o gramotnosti informační nebo finanční. V rámci přirozené internacionalizace českého jazyka tak byl slovní význam pojmu *čtenářská gramotnost* rozšířen i na *pokročilé čtenářské dovednosti* a *zájmové čtení* neboli čtenářství.

Čtenářství

Význam slova *čtenářství* tak chápeme jako množství času, které čtením trávíme; jestli čteme rádi nebo neradi; co čteme; proč čteme; z jakých zdrojů si četbu vybíráme apod. Jinými slovy jedná se o naše individuální chování spojené se čtením. Položíte-li si otázku, jak souvisejí pojmy *čtenářská gramotnost* a *čtenářství*, jistě vás napadne, že lidé, kteří často a se zájmem čtou, budou mít rozvinutější čtenářské dovednosti. I když to neplatí absolutně, pozitivní vazba mezi zálibou ve čtení a úrovní čtenářských dovedností je prokazatelná. (Faltýn, Nemčíková & Zelendová, 2010).

Jak již bylo zmíněno, velký vliv na pojetí čtenářské gramotnosti v České republice mají mezinárodní výzkumy. Již více než deset let umožňují porovnávat čtenářské dovednosti a čtenářství českých žáků i dospělých s jinými národy. Podívejme se nyní na některé z nich.

MEZINÁRODNÍ VÝZKUMY ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI

Pro aktivní, smysluplný a úspěšný život v současném světě potřebují být lidé vybaveni jinými znalostmi a dovednostmi, než tomu bylo v minulosti. Množství informací se mnohonásobně zvětšilo a bez schopnosti rychle a účinně se v nich orientovat je každý jedinec vystaven ohrožení, že se ocitne na okraji společnosti, nebude schopen zajistit hmotné ani intelektuální potřeby pro sebe a svou rodinu, bude ohrožen nezaměstnaností a životním neúspěchem. Mezinárodní instituce jako Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD) realizovaly již mnoho výzkumů, které ukázaly, že lidé, kterým chybí specifické čtenářské dovednosti, mají problémy s uplatněním na trhu práce.

Nároky na čtenářské dovednosti se přitom stále zvyšují. S vyspělostí ekonomik roste potřeba stále vzdělanější populace a čtenářské dovednosti nabývají na významu. Národy se rozvíjejí, počet i rozmanitost materiálů vzrůstá a jednotlivci se ocitají před nutností pracovat s textovými informacemi novými a komplikovanějšími způsoby. Se současným nástupem ekonomik založených na informacích, které nahrazují ekonomiky založené na průmyslu, se čtenářská gramotnost opět proměňuje. Vzhledem k velkému množství dostupných informací nabývá na významu schopnost čtenáře získané informace propojovat, hodnotit a interpretovat. (Metelková Svobodová, 2012).

PIRLS

Čtenářskou gramotností se zabývají různé mezinárodní programy pro děti, mládež i dospělé. U dětí mladšího školního věku, konkrétně ve 4. ročníku základní školy, je to výzkum PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study). Výzkum je organizován Mezinárodní asociací pro hodnocení výsledků vzdělávání – IEA (International Association for the Evaluation of Educational Achievement). V České republice organizuje výzkum národní koordinační centrum, které v současnosti působí v rámci České školní inspekce. Testování probíhá v pravidelných pětiletých cyklech. První sběr dat pro hlavní šetření se uskutečnil v roce 2001, dalšího šetření (v roce 2006) se Česká republika neúčastnila, znovu se zapojila až do cyklu s hlavním sběrem dat v roce 2011, spolu s 54 dalšími zeměmi světa. Výsledky z posledního šetření PIRLS lze označit za nadějné, protože se oproti předchozím zlepšují. Vzhledem k cílové

skupině čtenářů a zaměření této publikace se budeme zabývat výzkumy čtenářských dovedností dospívajících a dospělých, kde výsledky bohužel tak dobré nejsou.

PISA

Asi nejznámějším výzkumem čtenářských dovedností mládeže je Program pro mezinárodní hodnocení žáků (Programme for International Student Assessment – PISA), jehož organizátorem je Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj. Cílem výzkumu je zjišťovat, jakými dovednostmi pro život jsou žáci vybaveni ve věku 15 let. Sleduje tři tematické oblasti neboli gramotnosti – čtenářskou, matematickou a přírodovědnou. Probíhá již od roku 2000 v opakovaných tříletých cyklech. Každý cyklus se prioritně soustředí na jednu z uvedených gramotností. V letech 2000 a 2009 byla hlavní sledovanou oblastí čtenářská gramotnost, což umožňuje porovnat, jak se čtenářské dovednosti českých žáků změnily v relativně dlouhodobém časovém horizontu.

Výsledky bohužel nejsou příliš povzbudivé. Úroveň čtenářských dovedností patnáctiletých dlouhodobě klesá. Zhoršení výsledků oproti roku 2000 patří mezi nejvýraznější ze všech zúčastněných zemí. Ukazuje se, že špatný výsledek je způsoben žáky na dolní hranici čtenářských dovedností. Jinými slovy žáků s dobrými a průměrnými znalostmi ubylo a přibylo žáků, jejichž výsledky nedosáhly ani základní úrovně čtenářské gramotnosti. Téměř čtvrtina patnáctiletých může mít vážné problémy s fungováním v běžném každodenním životě. (Palečková, Tomášek, & Basl, 2010).

Šetření PISA 2012 sice klesající trend čtenářské gramotnosti nepotvrdilo, ale výsledky stále zůstávají pod průměrem vyspělých zemí sdružených v OECD (Palečková & Tomášek, 2013).

PIAAC

Čtenářskými dovednostmi dospělých se zabývá *Program pro mezinárodní hodnocení kompetencí dospělých* (Programme for the International Assessment of Adult Competencies – PIAAC), který klade důraz na čtenářské dovednosti ve světě, kde znalosti a informace mají velkou hodnotu. Výzkum je

stejně jako PISA organizován OECD. Čtenářskou gramotnost považuje za jednu z klíčových dovedností pro život ve 21. století. Výzkum proběhl i v České republice a výsledky byly zveřejněny koncem roku 2013 (viz http://www.piaac.cz/).

Podívejme se, jak výzkum PIAAC v současnosti vymezuje čtenářskou gramotnost[2]:

Čtenářská gramotnost je schopnost porozumět psaným textům, hodnotit je, používat je a zabývat se čtením s cílem účastnit se života společnosti, dosahovat svých cílů a rozvíjet své vědomosti a potenciál.

Následuje vysvětlení hlavních pojmů použitých v definici:

PSANÝ TEXT

Předchozí hodnocení čtenářské gramotnosti se soustředila především na souvislé i nesouvislé texty informativní povahy. Cílem nového pojetí je rozšířit okruh textů tak, aby zahrnoval větší rozmanitost typů textu a větší rozmanitost médií. Zahrnutí elektronických textů obohacuje hodnocení čtenářské gramotnosti o nové druhy textů i obsahů, jako jsou *interaktivní texty* (např. výměny názorů v komentářích na blogu nebo v e-mailových diskusích), *složené texty* (ať už zobrazené současně na obrazovce, nebo propojené pomocí hypertextu) a *rozšiřitelné* texty, ve kterých může být stručné sdělení doplněno podrobnějšími informacemi, pokud si tak uživatel přeje.

POROZUMĚT

Základním úkolem čtenáře je pochopit smysl textu, přičemž pochopení textu může být rozsáhlé nebo dílčí, doslovné nebo implicitní (skryté). Sahá od elementárního pochopení významu slov k tak složitému úkolu, jako je pochopení tématu rozsáhlé polemiky či příběhu. O určité úrovni pochopení textu zcela jistě vypovídá i jeho hodnocení a použití, jejichž prostřednictvím lze také tuto úroveň nepřímo měřit. Vlastní hodnocení čtenářské gramotnosti by mělo zahrnovat i úlohy, které jsou zacíleny na explicitní zjišťování složitějšího

[2] Definice čtenářské gramotnosti ve výzkumu PISA je velmi podobná: *„schopnost rozumět psaným textům, přemýšlet o nich, vyhledávat příležitosti ke čtení a používat je k dosahování vlastních cílů, k rozvoji svých znalostí, potenciálu a aktivní participaci ve společnosti.“* (OECD 2010, s. 37).

porozumění. Sem patří například vztahy mezi různými částmi textu, hlavní myšlenka textu nebo pochopení autorova záměru. Čtenáři musí rovněž pochopit sociální funkci každého textu a způsob, jakým funkce textu ovlivňuje strukturu a obsah.

HODNOTIT

Čtenáři text, se kterým se setkávají, neustále posuzují. Musejí posoudit, zda je text pro daný účel vhodný a zda poskytuje potřebné informace. Dále musejí posoudit pravdivost a spolehlivost obsahu a vzít v úvahu všechna možná zkreslení pravdivosti čtených informací, která mohou být dána subjektivním pohledem a zaujatostí autorů. Některé texty musejí posuzovat jako umělecká díla a zároveň jako zdroje informací. Takové posouzení je zvláště důležité v případě elektronických textů, protože původ mnoha digitálních textů je nejasný a je snadné je široce a anonymně distribuovat. Zdroje internetových informací jsou rozmanité, některé považujeme za známé a důvěryhodné, u jiných si nejsme jisti, jak spolehlivé informace obsahují, protože daný zdroj buď neznáme, nebo mu zcela nedůvěřujeme.

POUŽÍVAT

Většina četby dospělých je směrována k okamžitému použití informací a myšlenek z textu pro konkrétní účel nebo k ovlivnění názorů čtenáře. Takové použití textu vyžaduje v některých případech pouze minimální pochopení, porozumění smyslu slov s elementárním rozeznáním struktury. Jindy je pro získání informací třeba použít i složitější strukturální porozumění. Ve všech případech však čtenář přistupuje k textu s určitým záměrem.

ZABÝVAT SE ČTENÍM

Zdá se, že někteří lidé čtou jen tehdy, pokud to od nich vyžaduje nějaký úkol. Jiní čtou také pro radost a potěšení, které jim četba poskytuje. Někteří dospělí čtou jenom to, co ostatní (např. jejich zaměstnavatelé) označí za nutné, zatímco druzí čtou texty, které si sami vybírají. Dospělí se tedy liší v tom, jak se texty zabývají a jakou roli hraje četba v jejich životech. Studie prokázaly, že čtenářství

(tj. postoj ke čtení a samotná čtenářská praxe) výrazně koresponduje s výsledky měření jejich čtenářských dovedností.

DOSAHOVAT SVÝCH CÍLŮ

Dospělí mají řadu potřeb, které musí naplňovat, od prostého přežití přes osobní uspokojení, profesionální a pracovní vývoj až k zapojení se do společnosti. Čtenářská gramotnost se stále více podílí na uspokojování těchto potřeb, ať už např. při nakupování nebo při vyřizování administrativních záležitostí na úřadech, jejichž pravidla bývají dostupná pouze ve formě psaného textu. Je rovněž důležitá pro uspokojení společenských a osobních potřeb dospělých, pro zábavu a volný čas, pro rozvoj vlastní komunity a pro uplatnění v zaměstnání. (zpracováno podle www.piaac.cz)

VÝSLEDKY MEZINÁRODNÍCH VÝZKUMŮ V ČR

Poslední data o stavu čtenářské gramotnosti dospělých jsou z roku 2012. Česká republika dosáhla průměrného výsledku stejně jako v oblasti řešení problémů v oblasti informačních technologií. Výsledky výzkumu PIAAC můžeme srovnat s výsledky výzkumu IALS (*International Adult Literacy Survey*), který proběhl v České republice v roce 1998. V České republice jsou rozdíly ve výsledcích obou výzkumů statisticky nevýznamné. Čtenářské dovednosti dospělých Čechů se v uplynulých 15 letech ani nezlepšily, ani nezhoršily. Srovnání výsledků mezi výzkumy PIAAC a IALS ukazují, že se zhoršily dovednosti nejmladší populace. I tak mladí lidé v České republice ve věku 16–34 let dosahují nadprůměrných výsledků v porovnání s průměrem OECD. V kategorii 35–54 se ovšem propadají do podprůměru a v kategorii 55–65 jsou opět výrazně nadprůměrní.

Když se podíváme na výsledky patnáctiletých žáků ve čtenářské gramotnosti ve výzkumu PISA, musíme konstatovat, že výsledky stále zaostávají za průměrem vyspělých zemí. Až do roku 2009 výsledky klesaly, v roce 2012 se vrátily na podobnou úroveň jako v roce 2000. V roce 2009 se ukázalo, že žáci byli úspěšnější při řešení úloh spojených se *souvislými* texty než při řešení úloh s *nesouvislými* texty. To je opačný výsledek, než tomu bylo v roce 2000. Zdá se tedy, že schopnost porozumět textu obsahujícímu obrázky, grafy či schémata

klesá. I podle žánru výchozího textu v PISA 2009 řešili čeští žáci lépe texty narativní povahy (obsahující děj – *vyprávění)* než texty informační povahy (výklad, polemika, popis, návod). Co se týče prostředí, ze kterého výchozí text pocházel, řešili čeští žáci nejlépe úlohy ze vzdělávacího prostředí a nejhůře z pracovního prostředí.

Podle charakteru čtenářských dovedností jsou jednotlivé testové úlohy v rámci výzkumu PISA zařazeny do třech kategorií:

1. *Získávání informací* – vyhledání konkrétní informace v textu.
2. *Zpracování informací* – celkové porozumění a interpretace textu.
3. *Zhodnocení textu* – posouzení formy a obsahu textu vzhledem k informacím, které v něm nejsou obsaženy, přesah do života, do kontextu, aplikace textu do reálného života.

U prvních dvou kategorií skončili naši žáci v PISA 2009 nad mezinárodním průměrem, naopak v poslední hluboko pod průměrem. Lze konstatovat, že celkový špatný výsledek českých žáků ve čtenářských dovednostech je způsoben neúspěšností v úlohách na tzv. zhodnocení textu. Již v roce 2000 zde byly výsledky slabé a rok 2009 přinesl další zhoršení. Právě na tuto oblast čtenářské gramotnosti bychom se museli zaměřit, pokud bychom chtěli nepříznivý vývoj zvrátit.

Abychom ilustrovali obsahové zaměření úloh, použijeme jednu z uvolněných komplexních úloh pracujících s nesouvislým textem (plánkem veřejné knihovny) doplněnou třemi otázkami, z nichž první je s volbou odpovědi a záměrem je interpretace textu. Druhá vyžaduje kromě volby odpovědi i vyjádření vlastními slovy. Jejím záměrem je zhodnocení textu. Třetí otázku jsme přidali pro ty, kterým by předchozí dvě připadaly příliš jednoduché. Vyžaduje znalosti, bez kterých se budoucí knihovníci jistě neobejdou. K úspěšnému vyřešení je možno využít internetu. (Tato otázka nebyla součástí šetření PISA).

PLÁNEK KNIHOVNY

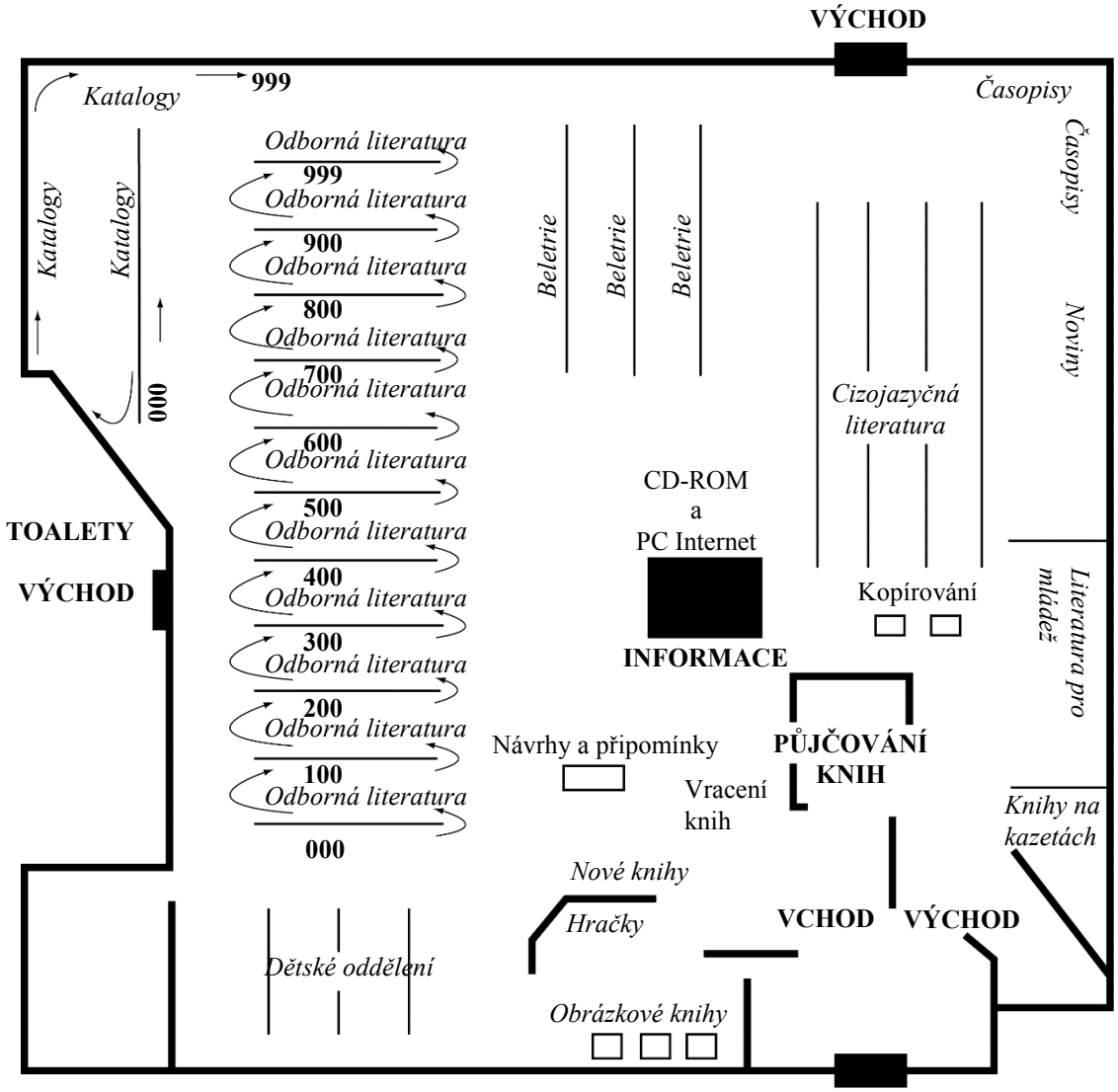

OTÁZKA 1

Nejkratší cesta od vchodu do knihovny k novinám vede okolo

A. časopisů.
B. půjčování knih.
C. katalogů.
D. dětského oddělení.

(Správná odpověď je B)

OTÁZKA 2

Kde se nacházejí *Nové knihy*?

A. V oddělení beletrie.
B. V oddělení odborné literatury.
C. V blízkosti vchodu.
D. V blízkosti informací.

Vysvětli, proč asi bylo pro *Nové knihy* vybráno právě toto umístění:

Příklady správných odpovědí (varianta C):
Lidé je uvidí hned, jak vstoupí do knihovny.
Jsou odděleny od ostatních knih, takže je lidé snadno najdou.
Jsou jasně vidět a nejsou schovány mezi regály, abyste je museli hledat.

OTÁZKA 3

Co znamenají číselné údaje u odborné literatury?

(Nápověda pro správnou odpověď: MDT)

ZÁVĚR

Ač mladí lidé díky rychle se rozvíjejícím informačním a komunikačním technologiím čerpají informace mnohem častěji z nesouvislých textů, podle uvedených výzkumů jejich dovednosti v této oblasti zaostávají za ostatními rozvinutými zeměmi. Budeme rádi, když učební úlohy v pracovních listech, které tvoří hlavní obsah této publikace, napomohou k vyrovnávání tohoto deficitu.

POUŽITÁ LITERATURA

Čtenářská gramotnost dospělých: Konceptuální rámec pro PIAAC. (2009) [Dostupné online na http://www.piaac.cz/attach/ramec_ctenarska_gramotnost.pdf zobrazeno 27. 5. 2013]

Doležalová, J. (2005). *Funkční gramotnost – proměny a faktory gramotnosti ve vztazích a souvislostech*. Hradec Králové: Gaudeamus.

Faltýn, J., Nemčíková, K., & Zelendová, E. (Eds.). (2010). *Gramotnosti ve vzdělávání. Příručka pro učitele.* Praha: VÚP.

Kramplová, I. & Potužníková, E. (2005). *Jak (se) učí číst*. Praha: ÚIV.

Kramplová, I. (2011). *Zakroužkuj/ vyber/zdůvodni.* Praha: UIV.

Metelková Svobodová, R. (2012). *Cesta ke vzdělávání*. Ostrava: Ostravská univerzita. [Dostupné online na: http://projekty.osu.cz/svp/opory/pdf-metelkova-ctenarska-gramotnost-cesta-ke-vzdelavani-adaptace.pdf zobrazeno 27. 7. 2013]

Palečková, J., Tomášek, V., & Basl, J. (2010). *Hlavní zjištění výzkumu PISA 2009. Umíme ještě číst?* Praha: ÚIV.

Palečková, J., Tomášek, V. et al. (2013). Hlavní zjištění PISA 2012. Matematická gramotnost patnáctiletých žáků. Praha: ČŠI.

Rabušicová, M. (2002). *Gramotnost: staré téma v novém pohledu*. Brno: Masarykova univerzita.

Starý a kol. (2012). Úlohy pro rozvoj čtenářské gramotnosti pro druhý stupeň základního vzdělávání. Náměty pro rozvoj kompetencí žáků na základě zjištění výzkumu PISA 2009. Praha: ČŠI.

Straková, J., Veselý, A., & Kelblová. L. (2013). Dovednosti českých dospělých v mezinárodním srovnání. Hlavní zjištění výzkumu OECD PIAAC. Praha: Dům zahraniční spolupráce.

Straková, J. et al., (2002). *Vědomosti a dovednosti pro život. Čtenářská, matematická a přírodovědná gramotnost patnáctiletých žáků v zemích OECD.* Praha: ÚIV.

Šebesta, K. (2005). *Od jazyka ke komunikaci. Didaktika českého jazyka a komunikační výchova.* Praha: Karolinum.

Úlohy pro měření čtenářské, matematické a přírodovědné gramotnosti (patnáctiletých) (2000). Praha: ÚIV.

Wildová, R. a kol. (2012). *Čtenářská gramotnost a podpora jejího rozvoje ve škole. Praha: UK PedF.*

Wildová, R. a kol. (2012). *Rozvoj čtenářství a čtenářské gramotnosti. Příklady dobré praxe.* Praha: *UK PedF.*